

PROCHE - PROJECT

Nieuwsbrief 2024

Onderzoek in de archieven van het AfricaMuseum & in DRC door het IMNC ©AfricaMuseum

Beste lezers,

Om u te informeren over veranderingen en vooruitgang in 2024 en over het vervolg van onze activiteiten, geeft deze nieuwsbrief een stand van zaken van het PROCHE-project uit 2024 evenals de perspectieven voor 2025.

Het PROCHE Team

Inhoudsopgave

Het team in 2024

Het onderzoek in het AfricaMuseum

- De "constituents" of personen betrokken bij collectieverwerving
- De Bio Forms
- Erkennen van hiaten in koloniale archieven
- De PROCHE-databank
- Conversation piece
- De tijdelijke tentoonstelling ReThinking collections

Samenwerking met de Democratische Republiek van Congo (DRC)

- Het terreinwerk van de IMNC-onderzoekers
- Het terreinwerk van de UNIKIN-doctoraatsstudenten
- Methodologische seminars
- Het maatschappelijk middenveld
- Vorming in databankbeheer
- Hoe omgaan met de risico's van extractivisme ?

In het nieuws

Wat gebeurde er in 2024 ?

Het team in 2024

In het AfricaMuseum

- Algemene coördinatie : Els Cornelissen
- Administratie, communicatie & liaison DRC : Célia Charkaoui
- Herkomstonderzoek : Lili Boros (vanaf 01/10/2024), Lies Busselen (tot 01/04/2024), Madelon Dewitte, Agnès Lacaille (deeltijds)
- Datamanagement : Nanoï Lauwaert (tot 01/06/2024)
- Ondersteuning in het AfricaMuseum : Departement Culturele Antropologie en Geschiedenis, ICT, Collectiebeheer, Documentatiecentrum & Archieven en de administratieve diensten.

In het Institut des musées nationaux du Congo - IMNC

- Promotor : Jeanine Yogolelo Amusubi
- Financieel beheer : Jérôme Asaeni Paliana
- Onderzoekers: Béatrice Beya Obonga, Salomon Koyambutu Tholase, Charles Ngwabwanyi Kunda, Raphaël Gawaya Galume, Emmanuel Tshibangu Tshiapota

Aan de Université de Kinshasa - UNIKIN

- Promotor : Placide Mumbembele Sanger
- Doctoraatstudenten: Rodrigue Nzelokuli Bampele, Rodrigue Rutebuka Sanvura, Astrid Munyemba

Het onderzoek in het AfricaMuseum

De constituents

In 2024 startte het onderzoek naar de personen of de *constituents*, een term ontleend aan de interne TMS-databank, die betrokken waren bij het verwerven van etnografische objecten en muziekinstrumenten opgenomen in het PROCHE-corpus. Het onderzoeksteam werd vanaf 1 oktober versterkt met Lili Boros.

Deze studie gebeurt op basis van een analyse van de registers, de aanwinstendossiers, de museumarchieven, de Algemene Rijksarchieven evenals van publicaties zoals de Koloniale Belgische Biografie en de Belgische Overzeese Bibliografie.

Ter herinnering, het diepgaand onderzoek naar personen betrokken bij de verwerving van collecties van het museum laat toe om precieze identiteiten toe te wijzen aan bepaalde personen alsook duidelijkheid te verschaffen over hun rol, maar zorgt ook dat vergissingen in toewijzing rechtgezet worden.

Zo werd het aantal van 2 316 personen en instellingen geassocieerd aan 83 423 objecten afkomstig uit de DRC en Centraal Afrika aangepast. Doorheen ons onderzoek hebben we geleidelijk aan 21 personen kunnen identificeren die niet als dusdanig betrokken waren bij de verwerving van het PROCHE-corpus. Er werden ook nieuwe personen toegevoegd.

Exemple de clarification d'une personne liée à l'acquisition :

le cas de Mario Verbeek

Als "constituent" voor de verwerving van 7 etnografische voorwerpen in 1957, werd in de databank van collectiebeheer in het museum enkel de anonieme term « Gewestbeheerder van Dekese » opgetekend. Een nauwkeurige lezing van het aanwinstendossier, leverde de vermelding op in een brief van de naam "M. Verbeek". Die naam kon gelinkt worden aan een personeelsdossier bewaard in de Algemene Rijksarchieven waarvan de periode en de plaats van activiteit overeenkwamen met de herkomst van de voorwerpen. Mario Verbeek bleek Gewestbeheerder geweest te zijn te Dekese in de jaren 50. Zo hebben we zijn nationaliteit kunnen achterhalen, de datum en plaats van zijn geboorte en overlijden evenals de rest van zijn koloniale loopbaan.

Foto van Mario Verbeek
© Algemene Rijksarchieven van
België - persoonsdossier

De Bio Forms

Om de informatie over de betrokken personen op een gestructureerde manier weer te geven, gebruiken we een specifiek formulier : de BIO FORMS. Hierop staan essentiële biografische gegevens zoals plaats en datum van geboorte en overlijden, de belangrijkste plaatsen waar de persoon actief was en in welke rol enz. Deze korte biografieën ondergaan bovendien een copy-editing vooraleer opgenomen te worden in de TMS databank. Vandaaruit gebeurt hun publicatie naar de online PROCHE databank.

Voorbeeld van de structuur van een Bio Form - Ghislain de Macar

« Constituents – bio » Form	
Groupe de travail Recherche – PROCHE	
Nom	De Macar
Prénoms	Ghislain
Collections	335 items, n°17328 à 17663 (RG. 572) PROCHE : indexés sous Adolphe de Macar Gazelle : indexés sous Adolphe de Macar TMS : indexés sous Adolphe de Macar

Auteur(s)	AL
Relecteur(s)	

Structure (rappel)	
1.	<u>Lieux et dates d'existence</u>
2.	<u>Lieux d'activité</u> : thesauri (choisir le / les principal/principaux)
3.	<u>Rôles</u> : via thesauri Getty (idem)
4.	<u>Notice biographique</u> : autours (de l'acquisition) des objets (c'est le champs « officiel », celui qui se retrouve aussi sur le site <u>Achives Africamuseum</u> - statuts : public ou interne)
5.	<u>Sources biographiques</u> : références (bibliographiques et archivistiques)
6.	<u>URL</u> : références web (si elles existent)

Voorbeeld van een toevoeging van een persoon betrokken bij een verwerving:

Adolphe de Macar en Ghislain de Macar

Een grote collectie die bijna 700 stukken telt, werd in de Collectiebeheer databank beschouwd als bijeengebracht door Adolphe de Macar (1847 – 1918), een Belgische militair die tussen 1885 en 1888 gedetacheerd werd naar Congo. Tijdens het hernemen van de tijdslijn van de aankomst van die collecties in het museum met een specifieke aandacht voor de tussenpersonen – heel vaak vrouwen (echtgenotes, weduwen, dochters, enz.) bleek dat meer dan de helft van dat ensemble in feite afkomstig was van Ghislain de Macar, een zakenadvocaat en Luikse ondernemer die in 1891 naar Congo vertrok voor rekening van de Maatschappij van Haut-Congo.

Die rechtzetting wijst op een zwakke plek in de collectiegeschiedenis zelf en op een uitdaging in het herkomstonderzoek van vandaag rond de geraadpleegde bronnen. Voor het grootste deel bestaan die uit de administratie van de Koloniale Staat, vandaag nog steeds toegankelijk in België via de Algemene Rijksarchieven. Dat voortbestaan is minder evident voor archieven van privé-maatschappijen waarvan de bewaring vaak willekeurig is hetgeen de toegang bemoeilijkt tot cruciale informatie over actoren in die sector. In het geval van Ghislain de Macar, was het dankzij gegevens uit de toenmalige pers, aangevuld en vergeleken met genealogische informatie dat hij geïdentificeerd kon worden en dat zijn betrokkenheid bij de museumcollectie kon aangetoond worden.

Erkennen van hiaten in koloniale archieven

Focus op Congolese personen

In 2024 werd een eerste systematische zoekopdracht uitgevoerd naar namen van Congolese personen in de museumarchieven. Dit initiatief leidde tot de identificatie van 828 personen van Congolese afkomst als personen betrokken bij de verwerving van objecten opgenomen in het PROCHE-corpus. Informatie over hun leven blijft echter uiterst fragmentair. Databanken zoals TMS en de archieven bevatten bijzonder weinig gegevens over hen. Die hiaten in documentatie wijzen op de limieten van de koloniale archieven die in het algemeen niet systematisch individuele of persoonsgebonden gegevens registreerden van Congolezen.

=> De erkenning van deze archieflacunes is essentieel en wijst op de noodzaak die hiaten te documenteren voor een beter begrip van de historische realiteiten van de koloniale periode en de impact ervan op eigentijds onderzoek. Op deze manier levert PROCHE een bijdrage aan de kritische reflectie over de rol van archieven in de constructie van historische narratieven

De Databank

In 2024 kreeg de PROCHE-databank een update via de toevoeging van **foto's** van de objecten. Volgens de cijfers van de dienst ICT kende de databank in 2024 ongeveer 10.000 individuele consultaties van personen en instellingen vanuit in de eerste plaats DRC, maar ook vanuit België, Egypte, Ivoorkust, Marokko, Niger, Nigeria, Oeganda en Zuid-Afrika.

<https://proche.africamuseum.be>

AFRICA
PROCHE
Museum

À propos de PROCHE Recherche simple Recherche détaillée Bibliographie Clause de non-responsabilité

Détail de l'objet

EO.0.0.3701

Figurine [Avertissement sur la donnée](#)

Matériaux et techniques:	bois (Vibex Mademba var manganjensis - Deschamps 1973)	
Dimensions:	58,5 cm	
Méthode d'acquisition:	GRT	Avertissement sur la donnée
Lieu de collecte:	Lac Koulou	Avertissement sur la donnée
Donateur:	Charles Lemaire (1963-1970)	Avertissement sur la donnée
Culture:	Luba	Avertissement sur la donnée
Culture (champ descriptif):	Luba (Converted from webale)	Avertissement sur la donnée
Date d'acquisition:	1912-09-23	Avertissement sur la donnée
Date de création de la donnée:	2024-12-30T15:08:29.446Z	

Détail

AFRICA belspo

Conversation Piece

In de loop van 2024 werd een begin gemaakt met het schrijven van een *conversation piece*. Dit is een innovatieve, evolutieve en toegankelijke publicatievorm bedoeld voor een debat, hier over herkomstonderzoek. De deelnemers wisselen van gedacht over het onderwerp in tekstvorm zonder hiërarchie in kennis ten einde een waaier aan perspectieven te verkennen.

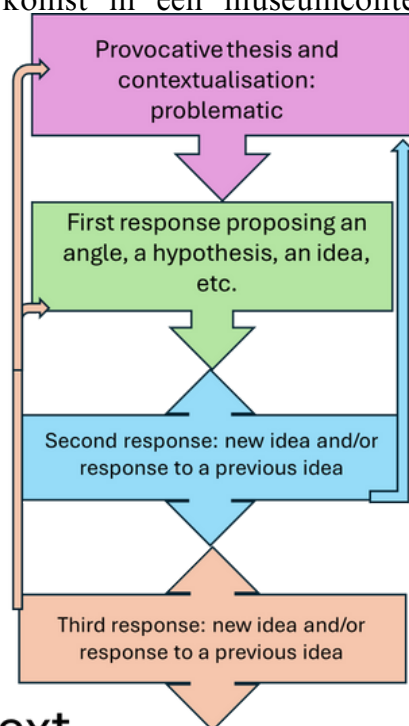
Dit format legt de nadruk op ideeën en reflecties en niet op definitieve resultaten. Er wordt een problematiek uiteengezet via een contextualiserende tekst en een analyse van bestaande hiaten.

Het *conversation piece*, bedoeld om gepubliceerd te worden in een wetenschappelijk tijdschrift zoals Museum Worlds en beschikbaar in het Frans en in het Engels, heeft als doel een antwoord te bieden op kritieke kwesties van het PROCHE-project via een collectieve en experimentele reflectie over de uitdagingen die een herkomst in een museumcontext impliceert

What is a conversation piece ?

The conversation piece is

- Exploratory: new or controversial ideas or concepts, often with the aim of provoking thought or discussion.
- Preliminary: The results or conclusions presented are not definitive and may be subject to modification on the basis of feedback received.
- Collaborative: It is designed to be shared with other researchers or professionals in the field, who can provide constructive feedback.
- Non-formal: Although academically rigorous, it can be less formal than a journal article, allowing for a more open and speculative presentation of ideas.
- Evolving: The discussions and debates generated by the paper may reveal angles or perspectives that the authors had not initially envisaged. In response, the document may evolve to include these new perspectives.

Contextualisation text

‘Restitution issues are at the heart of current debates in Belgium and DR Congo. Since the 2020 marches and the ‘Black Lives Matter’ movement, a wave of decolonisation has gained momentum in the West. This debate, once confined to the West and activist circles, has become an institutional issue in Belgium and DR Congo. Can the AfricaMuseum meet society's expectations? Answers are emerging through provenance research, as shown by the Afrisurge (2019-2024), HOME (2019-2022), PROCHE (2022-2026) and PROMA (2023-2024) projects. These programmes are the result of societal pressure on Belgian policy, but are also part of ethnographic museums' need for control, as they are the instigators of these projects. While the countries of origin are adopting capacity-building strategies, if these countries were to become the architects of these programmes, how can we imagine museum research practices on an equal footing?’

Bijdrage van PROCHE aan programmering in de rand van de tentoonstelling "ReThinking collections"

De tijdelijke tentoonstelling *ReThinking collections*, die opende in januari 2024, werd verlengd tot in december 2024 en kreeg meer dan 60 000 bezoekers.

De opzet van de tentoonstelling was inzicht te geven in actuele kwesties en de vele verschillende benaderingen van herkomstonderzoek. Een verscheidenheid aan collecties kwam aan bod, waarvan sommige onverwacht waren, en stelde vragen over dit nu omstreden erfgoed. De tentoonstelling verkende verder nieuwe perspectieven op de toekomst van koloniale collecties.

De publicatie *(Re)Making collections*, die aan de basis lag van deze tentoonstelling is nog steeds te koop

Van Beurden, S., Gondola, D. & Lacaille A. (2023). *(Re)Making collections : origins, trajectories and reconnections*. Tervuren: Africa Museum.

WORDT VERWACHT: online publicatie van 21 biografische nota's:

Vanaf februari 2025, zullen de biografische nota's online beschikbaar zijn op de PROCHE-website van 21 personen die een hoofdrol speelden in de collectieverwerving. Elk van deze personen is geassocieerd met een geheel van meer dan 700 tot verschillende duizenden objecten. Deze korte historische presentaties willen de verscheidenheid aantonen van actoren betrokken bij de totstandkoming van de collecties van het AfricaMuseum in Tervuren, en hun activiteiten documenteren ten tijde van de verwerving van collecties die door PROCHE bestudeerd worden.

Deze nota's zijn het resultaat van onderzoek door het onderzoeksteam PROCHE in samenwerking met Aline Cuvelier, Maarten Couttenier et Martin Hullebroeck.

Samenwerking met DRC

Veldwerk door IMNC-onderzoekers

Het terreinwerk in de nationale musea gesitueerd in de provincies en met de gemeenschappen ter plaatse intensifieerde in 2024 op vraag van de Congolese onderzoekers. Uit hun eerste veldwerk bleek immers de nood en de hoogdringendheid voor het documenteren en bewaren van de fragiele maar nog aanwezige kennis over muziekinstrumenten en ander culturele artefacten. Die vaststelling onderstreept het belang van het verderzetten en uitdiepen van inspanningen inzake documenteren en bewaren hiervan om zo de kennisoverdracht van dit immateriële erfgoed te verzekeren vooraleer het helemaal verdwijnt.

Sinds 10 februari 2024, voerden de IMNC-onderzoekers elk een werkbezoek van 45 dagen uit in verschillende regio's in de DRC :

- *Contexte d'acquisition des instruments de musique Sengele à l'AfricaMuseum (Province du Mai-Ndombe)*, door **Salomon Koyambutu Tholase** : Studie van de Sengele-trommels informeert over hun rituele rol en hun verwerving onder koloniaaal geweld onder andere te Ngongo en Basimba, dorpen waar slachtingen en plunderingen plaatsvonden.
- *Les masques Leele (Province du Kasai)* door **Charles Ngwabwanyi Kunda**: Dit onderzoek betreft 5 maskers en wijst op oneerlijke verwervingen waarbij sommige gebeurtenissen onder druk van missionarissen.
- *Sur les insignes du pouvoir chez le peuple Vili (Province du Kongo Central)* door **Raphaël Gawaya Galume** : Via deze studie werd de herkomst van verschillende objecten achterhaald waarbij er sprake zou zijn van diefstal en verwerving onder religieuze druk.
- *L'histoire des objets de la dot chez le Nande (Province du Nord-Kivu)* door **Jean-Emmanuel Tshibangu Tshiapota** : Dit onderzoek betrof bruidsprijsoBJECTEN bij de Nande en traceerde hun verwerving, waarbij verschillende mensen ter plaatse werden geïnterviewd om een beter begrip te krijgen van de context waarin ze werden doorgegeven.
- *La provenance et les fonctionnalités des instruments de musique Tetela » (Province du Sankuru)* door **Béatrice Beya Obonga** : Drie muziekinstrumenten werden bestudeerd waarbij verschillende verwervingsmethodes geïdentificeerd konden worden waaronder confiscatie en donatie.

Veranderingen in het terreinwerk:

- Emmanuel Tshibangu Tshiapota diende omwille van onveiligheid door de conflicten in Oost Congo zijn onderzoeksonderwerp te veranderen. Hij spitst zich nu toe op machtssymbolen van Kananga bij de Luba van de Kasai.
- Raphaël Gawaya Galume kwam ter plaatse tot de vaststelling dat de Vili-objecten die hij in de KMMA-collecties wilde bestuderen, inderdaad afkomstig zijn uit Congo-Brazzaville. Hij heroriënteerde zijn corpus naar Woyo-objecten tijdens zijn tweede studieverblijf in Tervuren.

Tijdens de maanden november en december 2024, voerden de onderzoekers van het IMNC een tweede veldwerk uit voor het verder uitdiepen van hun onderzoek.

Kaart met overzicht van plaatsen en het corpus van objecten betrokken bij het onderzoek door het IMNC

Van links naar rechts : Raphaël Gawaya Galume, Tshibangu Tshiapota en Salomon Tholase op het terrein in DRC
©IMNC

Werk sessie tijdens een méthodologie seminarie in het MNRDC, Kinshasa

Onderzoek doctorandi UNIKIN

De doctorandi van de Université de Kinshasa (UNIKIN) voerden in 2024 veldwerk uit in diverse streken van de DRC.

- **Rodrigue Rutebuka** concentreerde zich op zijn studie "*La route des masques Lega du bwami, résistance et adaptation dans les arts et rituels*" entre 1953 et 1960. Dit onderzoek vond plaats in twee verschillende gewesten in de DRC: Pangi in de Maniema provincie en Shabunda in de provincie Zuid-Kivu. Het doel van deze studie is het begrijpen van de culturele en historische dynamiek van de Lega makers in de context van de bwami rites, in het bijzonder hun evolutie in het licht van de sociale en politieke veranderingen in de betrokken periode.
- **Rodrigue Nzelokuli** onderzocht Mbole objecten uit Lilwakoy die zich in de koloniale collecties van het KMMA bevinden. Zijn studie betrof een vergelijking in vitro et in vivo van de gegevens over de herkomst uit archieven en op het terrein om zo tot een beter begrip te komen van hun herkomst en geschiedenis. Zijn onderzoeksterrein bestaat uit twee steden in de Provincie Tshopo, Kisangani en Opala waarvoor hij cruciale informatie inzamelde over deze artefacten en hun banden met gemeenschappen ter plaatse.
- **Astrid Munyemba** maakte een studie over de geschiedenis van de Songye objecten aanwezig in de KMMA-collecties in het kader van haar onderzoek naar de circulatie en de betekenis van kunstvoorwerpen tijdens de koloniale periode. Haar terrein situeert zich in Kabinda in de Provincie Lomami. Hier maakte zij een analyse van Songye objecten en hun culturele impact maar tegelijkertijd ook van hun bewaring in een Belgisch museum. Dit onderzoek wil licht werpen op de problematiek van de beeldvorming van Congolese culturen in Europese musea.

Seminaries over methodologie

In het kader van het project werden twee methodologische seminars georganiseerd in 2024 in Kinshasa om zo methodes te ontwikkelen die aangepast zijn aan herkomstonderzoek en veldwerk in DRC.

Het eerste seminarie dat plaats vond in februari bracht onderzoekers, doctorandi en lokale academische experts samen voor het identificeren van specifieke methodologische uitdagingen waaronder toegang tot bronnen en valorisatie van historische informatie. De deelnemers werkten aan een evolutieve methodologie die aangepast is aan de realiteiten van het terrein.

Het tweede seminarie in april ging dieper in op die discussies met integratie van interdisciplinaire perspectieven, met presentatie van de stand van zaken van het onderzoek en met sessies open voor een breder publiek. Een specifiek belang werd gehecht aan mondelinge geschiedenis als een sleutelbron.

Deze ontmoetingen betekenden een versterking van de lokale capaciteit, een verbetering van de dialoog tussen partners en het leggen van een basis voor een meer inclusief en collaboratief herkomstonderzoek in de context van de collecties gerelateerd aan PROCHE.

Methodologie-seminaries, Kinshasa, februari en april 2024

Het maatschappelijk middenveld

Integratie van Congolese perspectieven met het oog op een inclusieve dialoog over het koloniaal erfgoed

Binnen het project maakte het PROCHE-team de keuze om een deel van de werking en middelen direct te concentreren in de DRC. Vermits het project werkt op collecties uit de koloniale periode met herkomst uit Congo, is het primordiaal het gesprek te stimuleren met Congolese onderzoekers, experts en het maatschappelijk middenveld. Halverwege het project werd de belangrijke beslissing genomen om actief de stemmen van het Congolese middenveld op te nemen ter verrijking van de discussies en om te verzekeren dat de aanbevelingen in overeenstemming zijn met de lokale verwachtingen.

Deze aanpak berust op een participatieve methodologie die diverse benaderingen combineert: presentaties over thema's zoals restitutie en her-appropriatie, discussies over de band tussen gemeenschappen en erfgoed, en het betrekken van een diversiteit van gesprekspartners waaronder burgerverenigingen, culturele actoren, religieuze vertegenwoordigers en traditionele chefs. De ateliers werden georganiseerd in niet-gouvernementele ruimtes zoals culturele centra. Deze de-lokalisatie faciliteerde een vrije en inclusieve interactie.

De reacties zullen worden samengebracht in een eindverslag van het project dat aan de Belgische en Congolese autoriteiten voorgelegd zal worden. Dit document zal aanbevelingen bevatten zodat de restitutie van de collecties in lijn staat met de noden en verwachtingen vanwege DRC.

Vorming in databankbeheer

Een vijfdaagse vorming over databanken vond plaats in het Musée national de la RDC (MNRDC) in Kinshasa, die door **Franck Theeten** werd gegeven, ICT-er aan het KMMA. Hieraan namen twaalf personen deel, zowel onderzoekers als informatici van het IMNC en het MNRDC.

De vorming betrof :

- Excel voor gevorderden in de analyse en het beheer van gegevens.
- Basisbegrip van relationele databanken
- Inleiding tot de internationale standaarden (ISO 8601, ISO 3166) en werkinstrumenten zoals Docker.

Dit initiatief versterkt de lokale capaciteit in beheer en verwerking van erfgoedgegevens, een belangrijke stap naar een internationale interoperabiliteit.

Formation sur les bases de données au MNRDC ©AfricaMuseum

De deelnemers aan de vorming in databankbeheer met hun certificaat

Hoe omgaan met de risico's van « extractivisme » ?

PROCHE, net zoals alle onderzoeksprojecten over het koloniaal verleden met implicatie van DRC wordt geconfronteerd met het risico op academisch extractivisme, of de unilaterale exploitatie van intellectuele en culturele bronnen zonder voordeel voor de partnerinstellingen of de Congolese maatschappij.

Om dit te vermijden, dient PROCHE als project een zelfkritiek van haar praktijken uit te voeren en antwoorden in de praktijk brengen zoals:

- Opzetten van samenwerking op basis van gelijkheid tussen Belgische en Congolese onderzoekers met erkenning van vrij gebruik van eigen gegevens en resultaten
- Investeren in vorming en competentieontwikkeling van onderzoekers en instellingen in DRC.
- Een open communicatie verzorgen met lokale gemeenschappen (de brongemeenschappen, middenveld, academische en institutionele wereld) met hun instemming en met respect voor hun belangen en in antwoord op concrete vragen.

BINNENKORT :

- Célia Charkaoui vertrekt in januari 2025 naar Kinshasa samen met Lili Boros voor de organisatie van workshops voor debriefing van veldwerk met de onderzoekers van het IMNC en UNIKIN, voor de voorbereiding van een tentoonstelling op doek ter promotie van de zichtbaarheid van het onderzoek in DRC op vraag van de brongemeenschappen en ter valorisatie van de onderzoeksresultaten in de nationale musea in de provincies. Tijdens dit werkbezoek wordt ook een workshop voorzien met het Congolese middenveld om te luisteren naar hun prioriteiten inzake onderzoek, reconstitutie en her-appropriatie van het erfgoed in DRC. Dit zal ook een voorbereiding zijn voor een evenement van kennis restitutie op het einde van het project, voorzien in Kinshasa in december 2025 en in Brussel in januari 2026.
- In opvolging van zijn presentatie aan de *Ecole du Patrimoine Africain*, Porto Novo, Bénin in november 2024, en met steun van PROCHE, werd Placide Mumbembele uitgenodigd door de Directeur van het *Musée national du Cameroun* voor een werkbezoek. Hij zal deelnemen aan een samenkomst *Pour une stratégie sous-régionale de rapatriement sans heurts des biens culturels africains* (31-31.12.2024) en aan een seminarie van experts en onderzoekers over het thema herkomstonderzoek in Centraal Afrika (3-7.01.2025).

In het nieuws

- 10.03.2024 Deelname Agnès Lacaille aan de radio-uitzending *Les Eclaireurs La Première* over de tentoonstelling *Rethinking Collections*.
- 24.05.2024. Presentatie M. Dewitte en M.-S. de Clippele van het Belgisch juridisch kader van restitutie en het PROCHE-project tijdens een Symposium georganiseerd door de Universiteit van Leiden met als titel “*Décolonisation du Patrimoine : Conférence sur les nouvelles approches de restitution*”.
- 15.06.2024. Ondersteuning van de avant-Première in België van de documentaire *The Story of Ne Kuko* van Festus Toll in het KMMA in het kader van de *ReThinking Collections*
- Bijdrage aan de catalogus van de tijdelijke tentoonstelling in het *Musée du Nouveau Monde*, La Rochelle (Frankrijk) in partneriaat met het AfricaMuseum en Julien Volper als commissaris : C. Charkaoui, M. Dewitte, & J. Volper. 2024. « *Adaptation artistique et émergence de la commande : l'impact des Européens sur la production des artistes kongo* ». *Baz'art! Art et commerce chez les Kongo*. Catalogue d'exposition, Musée du Nouveau Monde, 18 mai- 18 novembre 2024. La Rochelle : Musée du Nouveau Monde, 63-67.
- 07.10.2024. Presentatie van het PROCHE-project door Madelon Dewitte tijdens de ontmoeting tussen het *Collectif pluridisciplinaire de recherche de provenance* en de afdeling Frankrijk van de *Arbeitskreis Provenienzforschung*.
- 12.10.2024. Ondersteuning van de avant-Première van de documentaire film *Kakungu*, een samenwerking met het tv-programma Vranckx & de Nomaden (VRT Canvas) in het AfricaMuseum in het kader van de tentoonstelling *ReThinking Collections*
- 20.11.2024. Presentatie van het project door Madelon Dewitte op de Internationale Conferentie *Decolonizing Museums and Resignifying Monuments* van l'UNED Madrid.
- Bijdrage in het onderzoeksmagazine *Médor* over het terreinwerk van Raphaël Gawayalume, IMNC-onderzoeker binnen het PROCHE-project : Colin Delfosse, “L'impossible retour?”, *Médor*, n°37, hiver 2024.
- 15.12.2024. Bijdrage op de blog van het *Collectif pluridisciplinaire de recherche de provenance* (CPRP) door M. Dewitte, R. Gawayalume, E. Tshibangu Tshiapota, S. Koyambutu Tholase, met als titel “*L'AfricaMuseum (Belgique) et la Recherche de Provenance : le cadre du Projet PROCHE*”

BINNENKORT :

- Publicatie *Conversation Piece* (zie hierboven). Indien u hierover meer informatie wenst, aarzel niet ons te contacteren (proche@africamuseum.be).
- Presentatie PROCHE-project door Madelon Dewitte, *Colloque Spoliations, restitutions et circulations des objets. Pour une géopolitique du patrimoine*, UCLouvain, te Fribourg en Neuchâtel van 4 tot 6 juni 2025.

Wat gebeurde er in 2024 ?

JANUARI

- Werkbezoek Célia Charkaoui, Kinshasa :

Het administratieve luik van dit werkbezoek betrof de afwerking van de financiële verslagen evenals de planning van de activiteiten voor 2024.

Tijdens een workshop met de vijf IMNC-onderzoekers en experts in deze materie werd hun terreinwerk voorbereid. Via een reeks seminaries ter plaatse werd een nieuwe herkomstonderzoeksmethodologie uitgedacht aangepast aan de Congolese context.

De grote lijnen voor de strategie in 2024 werden uitgezet met een reeks van methodologische seminaries en opvolgingsateliers voor de onderzoekers. Verder werd de organisatie besproken van een evenement ter afsluiting in Kinshasa en de andere plaatsen in DRC ter valorisatie van de onderzoeksresultaten.

FEBRUARI

- Terreinwerk: Vanaf 10 februari 2024, voerden de IMNC-onderzoekers elk een terreinwerk van 45 dagen uit op vijf verschillende plaatsen in het land.
- Eerste methodologie atelier herkomstonderzoek in het IMNC: Georganiseerd door PROCHE in partnerschap met het IMNC en de UNIKIN. Inleidende interventies door universiteitsprofessoren ter oriëntatie van de discussie met de vijf IMNC-onderzoekers en de drie doctorandi van de UNIKI

APRIL

- Lies Busselen, herkomstonderzoekster verliet PROCHE voor een doctoraatsthesis aan de KULeuven, over een koloniale collectie van ancestrale resten en de impact van vergeten, gewiste koloniale geschiedenissen in België en in Congo.
- Werkbezoek Kinshasa, Célia Charkaoui, Agnès Lacaille & Madelon Dewitte : Tijdens dit verblijf werd het onderzoek uitgevoerd door de IMNC-onderzoekers besproken. Er werd een methodologisch atelier georganiseerd met de doctorandi, professoren en Belgische partners om een bilan op te maken en van daaruit prioriteiten aan te passen voor 2024. De tweede editie van de methodologische seminaries inzake herkomstonderzoek vond plaats. De KMMA-herkomstonderzoeksters brachten een bezoek aan de nationale en gerechtelijke archieven in Kinshasa.

Bezoek aan de permanente tentoonstelling in het MNRDC. Kinshasa, april 2024
©AfricaMuseum

MEI

- 24.05.2024. Presentatie M. Dewitte en M.-S. de Clippele van het Belgisch juridisch kader van restitutie en het PROCHE-project tijdens een Symposium georganiseerd door de Universiteit van Leiden
- Astrid Munyemba, UNIKIN doctoraatsstudente, bracht een werkbezoek aan het KMMA van mei tot juli.

JUNI

- Werkbezoek P. Mumbembele aan het AfricaMuseum, 12-19.06.2024

JULI

- Online-cursus over archieven in België voor de IMNC-onderzoekers door Bérengère Piret, verantwoordelijk voor het beheer van koloniale archieven in België
- 12.07.2024 Voorstelling van het *Conversation Piece* aan het opvolgingscomité van PROCHE

AUGUSTUS

- Werkbezoek Kinshasa, Célia Charkaoui: Prioriteiten van het PROCHE project werden uitgeklaard in antwoord op de verandering van directie in het IMNC. Onderzoeksverblijf van R. Gawaya Galume en J.-E. Tshibangu Tshiapota in het AfricaMuseum werden voorbereid. De beslissing werd genomen om het Congolese maatschappelijk middenveld op te nemen in de discussies. De planning voor 2025 werd besproken inclusief een fototentoonstelling op doek om de zichtbaarheid van het onderzoek in DRC te verhogen, evenals de organisatie van een evenement met kennisrestitutie zowel te Kinshasa als in Brussel op het einde van het project.

SEPTEMBER

- Vervolg werkbezoek Célia Charkaoui, Kinshasa.
- Afwerken activiteitenverslag IMNC door Madame Jeanine Yogolelo Amusubi

OKTOBER

- Lili Boros, Master Kunstgeschiedenis en archeologie vervoegt het projectteam als herkomstonderzoekster, onderzoek naar personen betrokken bij de collectieverwerving kan zo intensifiëren.
- Onthaal AfricaMuseum van twee IMNC-onderzoekers, R. Gawaya Galume en J.-E. Tshibangu Tshiapota

NOVEMBER - DECEMBER

- Manon Fournil, Masterstudente aan de Ecole du Louvre en Muséologie, vervoegt het projectteam in het kader van een stage.
- Presentatie van het project door Madelon Dewitte op het *International Congress: Decolonizing Museums and Resignifying Monuments*, UNED Madrid.
- Werkbezoek Placide Mumembe Bélin, *Ecole du patrimoine* voor een conferentie en een seminarie “*Repenser le modèle du musée en Afrique : nouvelles stratégies de renouvellement de l'offre à l'aire des sociétés post-coloniales et de la transition socio-écologiques.*” en voor deelname aan een werkgroep van experts voor het formuleren van voorstellen voor Afrikaanse musea.
- Tweede terreinwerk door IMNC-onderzoekers.

Bezoek aan de gerechtelijke archieven in Kinshasa en het restauratie/conservatie atelier van het MNRDC. Kinshasa, april 2024
©AfricaMuseum

DANK!

Het PROCHE-team dankt van ganser harte alle collega's die het onthaal mee ondersteunden en faciliteerden van de doctorandi en de onderzoekers tijdens hun werkbezoek aan het AfricaMuseum: ICT, Collectiebeheer, Documentatiecentrum, collega-onderzoekers, Raamakkoord en Boekhouding. Dankzij jullie expertise en beschikbaarheid, hebben jullie diverse aspecten van deze werkbezoeken mogelijk gemaakt evenals de realisatie van het project.

Vragen ? Opmerkingen ? Suggesties ?

Laat het ons weten via proche@africamuseum.be

